

Crna Gora
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

INFORMACIJA
O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI ZA 2015.

Podgorica, novembar 2015.

Sadržaj

Sadržaj	5
Rezime.....	6
1. IPA I (2007-2013)	7
1.1 I komponenta – Pomoć u procesu tranzicije i izgradnji institucija	7
1.1.1 <i>Tvining</i>	7
1.1.2 <i>Tajeks</i>	8
1.2 II komponenta – Prekogranična saradnja	8
1.2.1 <i>Programi bilateralne prekogranične saradnje</i>	9
1.2.2 <i>Programi sa zemljama članicama EU</i>	11
1.3 III komponenta – Regionalni razvoj.....	12
1.4 IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa.....	12
1.5 V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj	13
2. IPA II (2014-2020)	13
2.1 Zakonodavni okvir	13
2.2 Strategijski okvir	14
2.3 Sektorski planski dokumenti.....	15
2.4 IPA 2014.....	15
2.4.1 <i>Finansijski sporazumi za Ipu 2014</i>	16
2.4.2 <i>Programi Evropske unije</i>	16
2.4.3 <i>Instrument za podršku civilnom društvu</i>	16
2.4.4 <i>Regionalni stambeni program</i>	17
2.5 IPA 2015.....	17
2.5.1 <i>Višekorisnički program Ipe</i>	18
2.5.2 <i>Zapadnobalkanski investicijski okvir</i>	18
2.8 Programi regionalne i teritorijalne saradnje	20

Rezime

Tokom 2015. je nastavljeno sprovođenje projekata u okviru I i II komponente Ipe I. Kada je riječ o III i IV komponenti, intezivno se radilo na pripremi tenderske dokumentacije i objavljivanju tendera za projekte u okviru dva operativna programa: *Regionalni razvoj 2012-2013* i *Razvoj ljudskih resursa 2012-2013*. U okviru V komponente, nastavljene su aktivnosti na unapređivanju finansijske i upravljačke kontrole i pripremi paketa akreditacije za ovu oblast.

Kada je riječ o Ipi II, Skupština Crne Gore je 14. V 2015. donijela Zakon o potvrđivanju Okvirnog sporazuma između Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore i Evropske komisije o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretpristupne podrške (IPA II). Okvirni sporazum je stupio na snagu 4. VI 2015.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o godišnjem nacionalnom programu Ipe za Crnu Goru za 2014. za akcije koje će se sprovoditi direktnim modelom upravljanja je potpisan 4. X 2015, dok se potpisivanje finansijskog sporazuma za istu programsku godinu, ali za akcije koje će se sprovoditi indirektnim modelom upravljanja, očekuje do kraja godine.

Takođe, tokom 2015. nastavljeno je unapređivanje sektorskih planskih dokumenata, veoma važnih za srednjoročno sagledavanje potreba određenih sektora, a otpočelo je i programiranje Ipe 2015.

Kada je riječ o podršci regionalnim projektima, Evropska komisija je usvojila Višekorisnički program Ipe 2015 i otpočela definisanje prioritetnih oblasti podrške iz Višekorisničkog programa Ipe 2016.

U okviru Zapadnobalkanskog investicijskog okvira, nastavljena je realizacija već odobrenih projekata. Na XIII pozivu za dostavljanje predloga projekata pozitivno je ocijenjen i odobren projekat *Specijalna inspekcija tunela na željezničkoj liniji Bar-Vrbnica*, dok su na samitu u Beču, u avgustu 2015, Crnoj Gori preliminarno odobrena još dva projekta: *Interkonekcija prenosnih sistema Crne Gore, Srbije i Bosne i Hercegovine 400kV dalekovodom* i *Signalizacija i rekonstrukcija mostova na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica*. Osim toga, u skladu sa novim metodološkim zahtjevima Zapadnobalkanskog investicijskog okvira, odlukom Vlade Crne Gore od 19. II 2015. osnovana je Nacionalna investiciona komisija, zadužena za definisanje jedinstvene liste prioriternih infrastrukturnih projekata na nivou države.

Što se tiče regionalne i teritorijalne saradnje, operativni programski dokumenti su usvojeni za bilateralne prekogranične programe i za transnacionalne programe u kojima Crna Gora učestvuje, dok se za trilateralne programe usvajanje očekuje do kraja godine. Takođe, raspisani su i prvi pozivi za dostavljanje predloga projekata, i to u okviru Mediteranskog i Dunavskog programa.

1. IPA I (2007-2013)

1.1 I komponenta – Pomoć u procesu tranzicije i izgradnji institucija

U okviru I komponente za programe 2007-2013, Evropska komisija je kroz **102 nacionalna projekta** odobrila **165,16 miliona eura** bespovratne finansijske podrške Crnoj Gori. Nacionalno kofinansiranje za ove projekte (uključujući i zajmove međunarodnih finansijskih institucija) iznosi oko 100 miliona eura, što u ukupnom iznosu čini projekte u vrijednosti preko 265 miliona eura.¹ Ovi iznosi uključuju i doprinos za finansiranje horizontalnog projekta u oblasti nuklearne bezbjednosti i zaštite od zračenja, kao i programa TEMPUS i Erasmus Mundus.

Crna Gora bilježi visok stepen apsorpcije sredstava Ipe. Od ukupno opredijeljenih sredstava po osnovu potpisanih finansijskih sporazuma, do sada je ugovoreno ukupno **93,0%**, dok je isplaćeno **78,0%** sredstava. Ovakva statistika predstavlja izuzetan uspjeh i potvrđuje spremnost crnogorskih institucionalnih i administrativnih kapaciteta ne samo za planiranje i programiranje, već i za sprovođenje projekata. Na ovaj način Crna Gora i njena administracija pokazuju da ozbiljno pristupaju korištenju bespovratne podrške Evropske unije, i da preduzimaju sve potrebne korake na kreiranju sistema i struktura za buduće uspješno korištenje strukturnih fondova po sticanju članstva u EU.

Status opredijeljenih, ugovorenih i isplaćenih sredstava za pojedinačne programske godine je sljedeći²:

Programska godina	Opredijeljeno (miliona eura)	Ugovoreno (%)	Isplaćeno (%)
IPA 2007	23,87	97,6	97,6
IPA 2008	26,80	96,6	96,6
IPA 2009	28,43	97,6	96,0
IPA 2010	28,64	99,1	91,6
IPA 2011	26,49	98,3	59,2
IPA 2012	17,80	67,9	41,1
IPA 2013	13,13	77,6	23,3
UKUPNO	165,16	93,0	78,0

1.1.1 Tvining

Tokom 2015. u Crnoj Gori su realizovana **četiri (4) projekta Tviniga** (Twinning). Realizacija tri projekta je završena:

1. *Jačanje programa ruralnog razvoja kroz IPARD*, vrijednosti 1 milion eura. Korisnik projekta je bilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a izabrani partneri u realizaciji Holandija, Litvanija i Estonija;

¹ Uključujući realokacije za IPARD

² Podaci iz septembra 2015.

2. *Podrška Revizorskom tijelu* (laki Tvining), vrijednosti 250.000 eura. Korisnik projekta je bilo Revizorsko tijelo, a partner u realizaciji Holandija;
3. *Podrška Državnoj revizorskoj instituciji* (laki Tvining), vrijednosti 250.000 eura. Korisnik projekta je bila Državna revizorska institucija, a partner u realizaciji Litvanija.

Realizacija jednog projekta je u toku:

1. *Jačanje kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova za pripremu i uvođenje šengenskog zakonodavstva*, vrijednosti 1,13 miliona eura. Korisnik projekta je Ministarstvo unutrašnjih poslova, a partneri u realizaciji su Austrija i Slovenija.

1.1.2 Tajeks

Tokom 2015. posredstvom instrumenta Tajeks (TAIEX) organizovano je **79 ekspertskih misija, 50 studijskih posjeta i 27 radionica** za crnogorske korisnike, što ukupno čini **156 događaja**. Crnoj Gori je podršku pružilo ukupno **287 eksperata** iz sljedećih država članica EU i institucija EU:

Država / institucija	Broj eksperata	Država / institucija	Broj eksperata	Država / institucija	Broj eksperata
Austrija	10	Hrvatska	58	Rumunija	7
Belgija	10	Irska	1	Republika Češka	13
Bugarska	4	Italija	29	Slovačka Republika	1
Danska	1	Latvija	4	Slovenija	37
Estonija	2	Litvanija	1	Španija	6
Finska	4	Mađarska	2	Švedska	5
Francuska	13	Njemačka	18	Velika Britanija	14
Grčka	3	Poljska	13	Institucije EU	8
Holandija	6	Portugal	7	Ostalo	10
Ukupno: 287					

Kada su u pitanju pregovaračka poglavlja u kojima je pružena podrška, najveći broj događaja je organizovan u okviru PP 24. Pravda, sloboda i bezbjednost (ukupno 46), PP 23. Pravosuđe i temeljna prava (37), PP 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj (12), PP 27. Životna sredina (10), PP 12. Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni razvoj (8), PP 28. Zaštita potrošača i zdravlja (8), PP 14. Saobraćajna politika (7) i PP 19. Socijalna politika i zapošljavanje (6).

1.2 II komponenta - Prekogranična saradnja

Tokom 2015. nastavljena je realizacija projekata u okviru osam bilateralnih i transnacionalnih programa u kojima Crna Gora učestvuje.

1.2.1 Programi bilateralne prekogranične saradnje

U izvještajnom periodu, u okviru **Programa prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora** realizovano je **osam (8) projekata**, od kojih sedam (7) projekata iz Trećeg poziva i jedan (1) Strateški projekat. Posmatrano po prioritetnim mjerama, četiri projekta je realizovano u okviru prioritetne mjere *Ekonomski razvoj sa naglaskom na turizam*, dva projekta u okviru prioritetne mjere *Zaštita i unapređenje životne sredine* i jedan projekat u okviru prioritetne mjere *Unapređenje društvene kohezije kroz projekte ljudi-ljudima*, iz Trećeg poziva.

Ukupna vrijednost projekata u Crnoj Gori je **2.610.000,00 eura**, dok nacionalno kofinansiranje iznosi **495.583,21 eura**. Projektne aktivnosti su realizovane na teritoriji Glavnog grada Podgorica, Gradske opštine Tuzi, te opština Andrijevica, Bar, Berane, Gusinje, Plav i Ulcinj. Korisnici projekata su: javne ustanove 37,5%, nevladine organizacije sa 37,5% i opštine 25%.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora** do novembra 2015. ugovoreno je **jedanaest (11)** od ukupno dvanaest (12) projekata preporučenih za finansiranje u okviru Trećeg poziva za dostavljanje projektnih prijedloga. Svih jedanaest ugovorenih projekata su u toku sprovođenja. Takođe, u toku je ugovaranje dvanaestog projekta iz pomenutog Poziva.

Ukupna ugovorena vrijednost jedanaest projekata iznosi **1.397.095,22 eura** dok je nacionalno kofinansiranje **129.033,40 eura**. Projekti se sprovode u opštinama Herceg Novi, Nikšić, Pljevlja, Bijelo Polje, Plav, Plužine, Šavnik, Žabljak, Mojkovac, Kolašin, Berane i Kotor. Kada je riječ o strukturi organizacija, nevladine organizacije su zastupljene sa 54%, javne institucije 36,36% i lokalne samouprave 9,09%.

U okviru **Prekograničnog programa Crna Gora – Kosovo**³ tokom 2015. raspisan je ponovljeni Prvi poziv za dostavljanje prijedloga projekata za podršku ekonomskom, ekološkom i društvenom razvoju u prihvatljivim oblastima (Poziv je otvoren 31. VII 2015, a zatvoren 15. IX 2015.).

Ciljevi programa će biti ostvareni kroz sprovođenje projekata u okviru mjera: *Zaštita životne sredine, Održivi ekonomski razvoj i Socijalna kohezija i akcije „ljudi-ljudima“*. Tokom kampanje informisanja potencijalnih aplikanata za učešće u ponovljenom Prvom pozivu organizovane su četiri (4) informativne sesije u Crnoj Gori i na Kosovu, na kojima je učestvovalo je preko 160 zainteresovanih potencijalnih aplikanata.

Do isteka roka za predaju prijava primljeno je **54 aplikacija**, nakon čega je otpočet postupak ocjenjivanja istih, koji je realizovan u dvije faze. Nakon obavljenog prvog i drugog koraka ocjenjivanja projektnih prijedloga njih **osam (8)** je predloženo za dodjelu grantova. Tokom novembra ugovoreno je 6 (šest) projekata, dok će preostali biti ugovoreni do kraja 2015. kada je planiran i njihov početak realizacije.

³ Ova odluka je bez prejudiciranja statusa Kosova i u skladu je s Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i Mišljenjem suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova

U okviru **Programa prekogranične saradnje Hrvatska – Crna Gora** tokom 2015. u implementaciji je bilo ukupno **devet (9) projekata**, od kojih pet (5) projekata iz Drugog poziva i četiri (4) projekta iz Trećeg poziva.

Od ukupno sedam (7) izabranih projekata Drugog poziva, tokom 2014. godine su završena dva projekta u okviru prioritetne mjere *Mali prekogranični projekti razvoja zajednica*, a tokom 2015. pet projekata je uspješno završeno, od toga dva u okviru prioritetne mjere *Zajedničke akcije na zaštiti životne sredine, prirodnog i kulturnog nasljeđa* i tri projekta u okviru prioritetne mjere *Zajednički turistički i kulturni prostor*.

Ukupna vrijednost pet **(5) realizovanih projekata** Drugog poziva u Crnoj Gori je **1.305.437,66 eura**, dok je nacionalno kofinansiranje **204.113,48 eura**. Projekti su realizovani na teritoriji opština: Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Prijestonica Cetinje, Tivat i Ulcinj. Kada su u pitanju korisnici, opštine su zastupljene sa 30,76%, nevladine organizacije sa 28,57%, turističke organizacije 21,42%, državne naučne ustanove sa 14,28%, opštinsko javno komunalna preduzeća i međunarodne organizacije sa po 7,14%.

Tokom 2015. **pet (5) projekata** je izabrano za finansiranje u okviru Trećeg poziva. Ukupna vrijednost ovih projekata u Crnoj Gori iznosi **939.067,39 eura**, dok je nacionalno kofinansiranje **160.612,15 eura**. Od pomenutih pet projekata tokom 2015. počela su četiri (4), dok realizacija petog projekta počinje u januaru 2016.

Od ukupno pet (5) izabranih projekata Trećeg poziva, tri projekta se realizuju u okviru prioritetne mjere *Zajedničke akcije na zaštiti životne sredine, prirodnog i kulturnog nasljeđa*, jedan projekat iz prioritetne mjere *Zajednički turistički i kulturni prostor* i jedan projekat iz prioritetne mjere *Mali prekogranični projekti razvoja zajednica*.

Projekti će biti realizovani na teritoriji opština: Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj. Kada su u pitanju korisnici, nevladine organizacije i sportski klubovi su zastupljeni sa 27,27%, državne institucije sa 18,18%, a opštine, državne naučne ustanove i opštinska komunalna preduzeća sa po 9,09%.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora** realizovan je ukupno jedan (1) projekat finansiran u okviru Drugog poziva, kroz programsku Mjeru *Prekogranične inicijative usmjerene na razmjenu ljudi i ideja sa ciljem poboljšanja saradnje stručne javnosti i civilnog društva*. Ukupna vrijednost projekta u Crnoj Gori je 89.138,00 eura, dok je nacionalno kofinansiranje 36.634,41 eura. Aktivnosti projekata sprovode se na teritoriji opštine Nikšić.

U izvještajnom periodu raspisan je Treći poziv za dostavljanje projektnih prijedloga ukupne vrijednosti bespovratnih sredstava EU od **2.160.000 eura**, od kojih je za crnogorske aplikante dostupno **1.080.000 eura** (Poziv je otvoren 19. VI 2015. a zatvoren 18. VIII 2015).

Poziv je otvoren za projektne prijedloge iz sljedećih oblasti: *Povećanje produktivnosti i konkurentnosti privrednih, ruralnih, kulturnih i prirodnih resursa programske oblasti; Prekogranične inicijative usmjerene na razmjenu ljudi i ideja sa ciljem poboljšanja*

saradnje stručne javnosti i civilnog društva. U toku je postupak ocjenjivanja pristiglih prijedloga projekata.

1.2.2 Programi sa zemljama članicama EU

U okviru **Jadranskog prekograničnog programa**, tokom 2015, realizovano je **33 projekata**, kroz prioritete: *Ekonomska, socijalna i institucionalna saradnja, Zaštita prirodnih i kulturnih resursa i prevencija rizika, Dostupnost i mreže*.

Ukupna vrijednost projekata iznosi **140.418.468,25 eura**, dok je njihova vrijednost u Crnoj Gori **8.732.491,91 eura**. Kada su u pitanju korisnici, državne institucije su zastupljene sa 52%, opštine 24%, naučne ustanove 17%, nevladine organizacije 5% i privatni sektor 2%.

U okviru transnacionalnog programa **Jugoistočna Evropa** svi projekti su završili sa realizacijom aktivnosti krajem 2014, dok su projekti koji su bili odobreni u okviru Četvrtog poziva za projekte, završili sa administrativnim obavezama izvještavanja u prvoj polovini 2015.

U okviru transnacionalnog programa Jugoistočna Evropa, kroz **pet (5) javnih poziva za projekte**, tokom perioda 2007 – 2013, odobreno je ukupno **28 projekata** sa 36 projektnih partnera iz Crne Gore. Ukupna vrijednost ovih projekata u Crnoj Gori je **3.116.833,00 eura**, dok nacionalno kofinansiranje iznosi **462.576,00 eura**, a vrijednost ovih projekata na transnacionalnom nivou iznosi **63.413.435,00 eura**.

Projekti u kojima su učestvovali crnogorski partneri, realizovali su se u okviru četiri programska prioriteta, i to: *Razvijanje inovativnih pristupa i preduzetništva, Zaštita i unapređenje životne sredine, Unapređenje dostupnosti i Razvoj transnacionalne saradnje potrebne za održivi rast područja*. Kada je riječ o korisnicima, najčešće su zastupljene državne institucije (46%), opštine (14%), zatim naučne ustanove (17%), akcionarska društva (14%) i nevladine organizacije (9%).

Transnacionalni program Jugoistočna Evropa završava sa sprovođenjem svih aktivnosti do kraja 2015.

Kada je riječ o transnacionalnom **Mediterranskom programu** saradnje tokom prve polovine 2015. završeno je svih **sedam (7) projekata** koji su odobreni u okviru dva strateška i dva ciljana poziva za projekte. Vrijednost ovih projekata u Crnoj Gori je **582.179,45 eura**, dok je nacionalno kofinansiranje iznosilo **87.326,97 eura**.

Ukupno u okviru ovog Programa u programskom periodu 2007 - 2013, kroz **sedam (7) javnih poziva za projekte**, odobreno je **jedanaest (11) projekata** ukupne vrijednosti u Crnoj Gori **952.008,00 eura**, za koje je nacionalno kofinansiranje iznosilo **143.448,00 eura**, a vrijednost ovih projekata na transnacionalnom nivou iznosi **29.282.986,00 eura**.

Projekti u kojima su učestvovali crnogorski partneri su se odnosili na sljedeće programske prioritete i mjere: *Jačanje inovativnih kapaciteta, Zaštita životne sredine i promovisanje održivog teritorijalnog razvoja, Promovisanje obnovljive energije i*

poboljšanje energetske efikasnosti, Unapređenje mobilnosti i teritorijalne dostupnosti, Podrška upotrebi informacionih tehnologija za veću dostupnost i teritorijalnu saradnju, Prevencije rizika u pomorstvu i jačanje pomorske bezbjednosti.

Kada su u pitanju korisnici državne institucije čine (18%), opštine (37%), zatim naučne ustanove (9%), akcionarska društva (18%) i nevladine organizacije (18%).

Mediterranski transnacionalni program saradnje 2007-2013. završava sa sprovođenjem svih aktivnosti do kraja 2015.

1.3 III komponenta – Regionalni razvoj

Evropska komisija je odlukom od 25. IV 2014. prenijela ovlašćenje za upravljanje sredstvima III komponente – Regionalni razvoj na strukture formirane u Crnoj Gori.

Potpisivanjem Finansijskog sporazuma između Evropske komisije i Crne Gore 5. XII 2014. ispunjeni su svi preduslovi za početak implementacije Operativnog programa *Regionalni razvoj 2012-2013* koji obuhvata sljedeće projekte:

1. *Unapređenje vodosnabdijevanja i izgradnja dijela kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Berane* (sredstva Ipe – 8,37 miliona eura);
2. *Rehabilitacija nesanitarne deponije Čafe u Baru* (sredstva Ipe – 4,4 miliona eura);
3. *Rehabilitacija nesanitarne deponije Vrtijeljka na Cetinju* (sredstva Ipe – 1,7 miliona eura);
4. *Uklanjanje postojeće, nabavka i instalacija nove elektrovučne podstanice Trebešica* (sredstva Ipe – 3,04 miliona eura);
5. *Rehabilitacija željezničke pruge na relaciji Virpazar – Sutomore* (sredstva Ipe – 4,5 miliona eura);
6. *Tehnička podrška* (sredstva Ipe – 1,3 miliona eura).

Tokom 2015. nastavljene su aktivnosti na pripremi tenderske dokumentacije i objavljivanju tendera za navedene projekte. Napredak u implementaciji projekata u okviru ove komponente redovno se prati na sastancima Operativne strukture za III komponentu Ipe, koje organizuje Ministarstvo održivog razvoja i turizma, kao i na sastancima Sektorskog nadglednog odbora za Operativni program *Regionalni razvoj 2012-2013*. Drugi sastanak Sektorskog nadglednog odbora održan je 11. VI 2015, dok je treći zakazan za 3. XII 2015.

1.4 IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa

Evropska komisija je odlukom od 28. VII 2014. prenijela ovlašćenje i za upravljanje sredstvima IV komponente – Razvoj ljudskih resursa na strukture formirane u Crnoj Gori.

Potpisivanjem Finansijskog sporazuma 5. XII 2014. ispunjeni su svi preduslovi neophodni za početak implementacije Operativnog programa *Razvoj ljudskih resursa 2012-2013*, koji obuhvata sljedeće projekte ukupne vrijednosti 6,56 miliona eura (od čega doprinos EU tj. sredstva Ipe iznose 5,58 miliona eura, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 0,98 miliona eura):

1. *Podrška sprovođenju najdjelotvornijih mjera tržišta rada za kvalitet radne snage i zapošljavanje* (sredstva Ipe – 1.954.050 eura);
2. *Podrška unapređenju uslova za razvoj kvalifikacija u stručnom obrazovanju i osposobljavanju* (sredstva Ipe – 977.025 eura);
3. *Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta visokog obrazovanja, istraživanja i privrede* (sredstva Ipe – 977.025 eura);
4. *Podrška većem pristupu tržištu rada licima sa invaliditetom i pripadnicima RAE populacije* (sredstva Ipe – 1.116.600 eura);
5. *Podrška razvoju okvira za projektnu strukturu* (sredstva Ipe – 254.150 eura);
6. *Podrška Operativnoj strukturi u sprovođenju Operativnog programa* (sredstva Ipe – 303.300 eura).

U toku 2015. preduzimane su aktivnosti na pripremi tenderskih procedura i objavljivanju tendera u skladu s pravilima decentralizovanog sistema upravljanja. Napredak u implementaciji projekata u okviru IV komponente redovno se prati na koordinativnim sastancima Operativne strukture za IV komponentu Ipe. Takođe, 30. VI 2015. održan je drugi sastanak Sektorskog nadglednog odbora za Operativni program *Razvoj ljudskih resursa 2012-2013*, kojem su prisustvovali relevantni predstavnici Evropske komisije, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Operativne strukture za IV komponentu Ipe. Treći sastanak Sektorskog nadglednog odbora održan je 19. XI 2015.

1.5 V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj

U okviru V komponente – Poljoprivreda i ruralni razvoj, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je nastavilo rad na unapređivanju finansijske i upravljačke kontrole i pripremi akreditacionog paketa za ovu oblast. Nacionalni službenik za ovjeravanje je 14. VIII 2015. dostavio Evropskoj komisiji zahtjev za prenos upravljanja sredstvima u okviru programa Ipard II. U narednom periodu se očekuje posjeta misije revizora Evropske komisije Crnoj Gori radi procjene ispunjenosti zahtjeva.

Vlada je na sjednici 10. IX 2015. usvojila Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru Iparda II 2014-2020. Takođe, nastavljene su aktivnosti na finalizaciji i potpisivanju Sektorskog sporazuma kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske pomoći unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretprijetne podrške za oblast politike *Poljoprivreda i ruralni razvoj* (Ipard). Sporazum je 3. XI 2015. potpisao nacionalni koordinator za Ipu, a 10. XI 2015. i predstavnik Generalne direkcije EK za poljoprivredu i ruralni razvoj, čime su se stvorili uslovi za slanje predloga zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma u dalju proceduru.

2. IPA II (2014-2020)

2.1 Zakonodavni okvir

Finansijsku podršku koju EU posredstvom Instrumenta pretprijetne podrške pruža tokom finansijske perspektive 2014-2020 reguliše niz zakonskih dokumenata. Najbitniji među njima su: **Regulativa (EU) br. 231/2014** Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. III 2014. o uspostavljanju Instrumenta pretprijetne podrške (IPA II), **Regulativa (EU) br. 236/2014** Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. III 2014. o utvrđivanju zajedničkih pravila i procedura za sprovođenje instrumenata Unije za finansiranje vanjskih akcija, i

Implementaciona regulativa Komisije (EU) br. 447/2014 od 2. V 2014. o posebnim pravilima za sprovođenje Regulative (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju Instrumenta pretprijetne podrške (IPA II).

Kako bi sredstva opredijeljena posredstvom Ipe bila dostupna državi korisnici, potrebno je da država sa Evropskom komisijom zaključi i ratifikuje Okvirni sporazum, koji se odnosi na cjelokupni sedmogodišnji period i definiše principe finansijske saradnje između države korisnice i Komisije. Nakon što je nacionalni koordinator za Ipu, u ime Vlade Crne Gore, potpisao Okvirni sporazum 26. II 2015, Vlada je 18. III 2015. utvrdila predlog Zakona o potvrđivanju **Okvirnog sporazuma između Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore i Evropske komisije o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretprijetne podrške (IPA II)**. Zakon je usvojen u Skupštini Crne Gore 14. V 2015. Zakon o potvrđivanju Okvirnog sporazuma objavljen je 27. V 2015. (Službeni list CG br. 5/2015). Okvirni sporazum je zvanično stupio na snagu 4. VI 2015.

2.2 Strategijski okvir

Ključni strategijski dokument kojim se definišu konkretni oblici podrške u odabranim sektorima u narednih sedam godina jeste **Indikativni strategijski dokument Crne Gore za Ipu 2014-2020 – ISDCG (*Indicative Strategy Paper for Montenegro 2014-2020*)**. Iako predstavlja rezultat intenzivne saradnje i komunikacije između Crne Gore i Evropske komisije, ISDCG je dokument u vlasništvu Evropske komisije, koja ga je usvojila 18. VIII 2014.

Prema ISDCG, Crnoj Gori će u narednom sedmogodišnjem periodu biti na raspolaganju **270,5 miliona eura** (ili u prosjeku 38-39 miliona eura godišnje), a podrška će biti usmjerena kroz pet oblasti politika, odnosno kroz osam sektora:

- I *Reforme u procesu pripreme Crne Gore za članstvo u Uniji – 99,2 miliona eura***
 - 1. Demokratija i upravljanje – 46,9 miliona eura;
 - 2. Vladavina prava i temeljna prava – 52,3 miliona eura;

- II *Socio-ekonomski razvoj i regionalni razvoj – 90,8 miliona eura***
 - 3. Životna sredina i klimatska akcija – 37,5 miliona eura;
 - 4. Saobraćaj – 32,1 miliona eura;
 - 5. Konkurentnost i inovacije – 21,2 miliona eura;

- III *Zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, promocija jednakosti polova i razvoj ljudskih resursa – 28,1 miliona eura***
 - 6. Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike – 28,1 miliona eura;

- IV *Poljoprivreda i ruralni razvoj – 52,4 miliona eura***
 - 7. Poljoprivreda i ruralni razvoj – 52,4 miliona eura;

- V *Regionalna i teritorijalna saradnja – 727,7 miliona eura⁴***

⁴ Navedeni iznosi predstavljaju doprinos EU za sve države korisnice programa, bez nacionalnog kofinansiranja

8. Bilateralni prekogranični programi – 37,1 milion eura;
Trilateralni prekogranični programi – 135,9 miliona eura;
Transnacionalni programi – 554,7 miliona eura.

Kada je riječ o projektima **Višekorisničke Ipe** koji imaju regionalni značaj, odnosno tretiraju zajedničke potrebe više zemalja korisnica, nakon konsultacija sa svim zemljama korisnicama, uključujući Crnu Goru, Evropska komisija je 30. VI 2014. usvojila **Višekorisnički indikativni strategijski dokument – VISD (Multi-country Indicative Strategy Paper 2014-2020)**, kojim se definišu prioriteti podrške za period 2014-2020.

Prema Višekorisničkom indikativnom strategijskom dokumentu (VISD), pomoć će se sprovoditi u okviru četiri ose:

- 1) Horizontalna podrška sektorskim i reformskim politikama;
- 2) Regionalne strukture i mreže;
- 3) Regionalna investicijska podrška;
- 4) Teritorijalna saradnja.

2.3 Sektorski planski dokumenti

Važan element strategijskog okvira za Ipu II čine sektorski planski dokumenti, koji nijesu postojali tokom finansijske perspektive 2007-2013, a koji će činiti osnov za višegodišnje programiranje u okviru Ipe II u sektorima prepoznatim u ISDCG.

Sektorski planski dokumenti su „živi“ dokumenti koje neće usvajati ni Evropska komisija ni Vlada Crne Gore, već će biti stalno revidirani i dopunjavani, kako bi na najefikasniji način prikazali potrebe sektora i osigurali što bolju vezu između ISDCG i akcijskih dokumenata.

Tokom 2015. nastavljeno je redovno ažuriranje sektorskih planskih dokumenata, u skladu sa uočenim promjena i potrebama kako u procesu programiranja Ipe tako i u procesu pregovora o članstvu u Evropskoj uniji. Revidirane verzije sektorskih planskih dokumenata su u nekoliko navrata tokom 2015. dostavljane Evropskoj komisiji na komentare i sugestije, i u skladu s njima dodatno unapređivane. Posljednja verzija sektorskih planskih dokumenata dostavljena je Evropskoj komisiji 15. IX 2015, i do kraja godine se očekuju komentari nadležnih službi Komisije na iste.

2.4 IPA 2014

Godišnji akcijski program Ipe za Crnu Goru za 2014, koji je usvojen **Implementacionom odlukom Komisije (C(2014)9387)**, usmjeren je na dalje jačanje institucionalnih kapaciteta i ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz procesa evropske integracije. U skladu sa indikativnim budžetom datim u Prilogu 1 Indikativnog strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu 2014-2020, vrijednost godišnjeg programa Ipe 2014 iznosi **39,2 miliona eura**, od čega **35,7 miliona eura** predstavljaju sredstva Ipe, dok nacionalno kofinansiranje iznosi **3,52 miliona eura**. Kroz opredijeljena sredstva će se finansirati 17 akcija i distribucija iznosa po sektorima je sljedeća:

1. **Demokratija i upravljanje** (6 akcija ukupne vrijednosti **16,2 miliona eura**);
2. **Vladavina prava i temeljna prava** (2 akcije ukupne vrijednosti od **5,3 miliona eura**);

3. **Životna sredina i klimatska akcija** (2 akcije ukupne vrijednosti od **3 miliona eura**);
4. **Saobraćaj** (2 akcije ukupne vrijednosti **5,8 miliona eura**);
5. **Konkurentnost i inovacije** (3 akcije ukupne vrijednosti **5,9 miliona eura**);
6. **Poljoprivreda i ruralni razvoj** (2 akcije ukupne vrijednosti **2,8 miliona eura**).

Pored toga, iz godišnjeg programa Ipe za 2014. izdvojeno je ukupno **3.750.000 eura** za *Instrument za podršku civilnom društvu* i *Regionalni stambeni program*, koje programira i sprovodi Evropska komisija i koji predstavljaju predmet posebne finansijske odluke.

2.4.1 *Finansijski sporazumi za Ipu 2014*

Godišnji akcijski program Ipe 2014 podrazumijeva sprovođenje sedamnaest (17) akcija, od čega će se šest (6) akcija sprovođiti direktnim i jedanaest (11) akcija indirektnim modelom upravljanja. S obzirom da su u pitanju dva modela sprovođenja akcija, nacionalni program Ipe za Crnu Goru za 2014. podrazumijeva potpisivanje dva finansijska sporazuma – jednog za akcije koje će se sprovođiti u direktnom i drugog za akcije koje će se sprovođiti u indirektnom upravljanju.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o godišnjem nacionalnom programu Ipe za Crnu Goru za 2014. za akcije koje će se sprovođiti **direktnim modelom upravljanja** (ukupne vrijednosti 14.712.080 eura, od čega sredstva EU čine 14.419.080 eura, a nacionalno kofinansiranje 293.000 eura) potpisan je **4. X 2015.** Potpisivanje Finansijskog sporazuma za akcije koje će se sprovođiti **indirektnim modelom upravljanja** (ukupne vrijednosti 24.515.340 eura, od čega sredstva EU iznose 21.288.220 eura, a nacionalno kofinansiranje 3.227.120 eura) očekuje se **do kraja 2015.**

2.4.2 *Programi Evropske unije*

Crna Gora će tokom finansijske perspektive 2014-2020 učestvovati u sljedećim programima Unije: Erasmus+, Kozme (*Cosme*), Horizont 2020 (*Horizon 2020*), Carine 2020 (*Customs 2020*), Kreativna Evropa (*Creative Europe*), Evropa za građane (*Europe for Citizens*), Evropski program za zapošljavanje i socijalne inovacije (*EaSI*) i Fiskalis 2020 (*Fiscalis 2020*). Tokom 2015. uplaćivane su godišnje participacije u skladu sa dinamikom prispjeća obaveza i dobijenim zahtjevima za uplatu od strane EK. Iz Instrumenta pretpristupne podrške biće obezbijedena sredstva za refundaciju dijela troškova participacije.

2.4.3 *Instrument za podršku civilnom društvu*

U okviru priprema za Ipu II, Evropska komisija je radila na pripremi **Smjernica za Instrument za podršku civilnom društvu za period 2014-2020**, koje pružaju osnovu za praćenje, programiranje i izvještavanje o pitanjima vezanim za rad organizacija civilnog društva Zapadnog Balkana i Turske. Tokom ovog procesa, Evropska komisija je donijela odluku da će se sredstvima **Instrumenta za podršku civilnom društvu** (*Civil Society Facility*) u narednih par godina upravljati centralizovano.

U okviru godišnjeg akcijskog programa Ipe za Crnu Goru za 2014. izdvojeno je ukupno 2.250.000 eura za Instrument za podršku civilnom društvu. Ovaj iznos uključuje 500.000 eura koji će biti iskorišćeni za grantove za medije (podrška unapređenju profesionalizma i nezavisnosti), kao i 500.000 eura za tehničku podršku razvoju institucionalnog mehanizma saradnje Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija.

Imajući u vidu obavezu uključivanja organizacija civilnog društva u proces programiranja i nadgledanja sprovođenja Ipe koja proističe iz Okvirnog sporazuma, MVPEI je 13. I i 20. III 2015. objavilo javne pozive za uključivanje predstavnika civilnog društva u proces programiranja Ipe 2014-2020, kroz članstvo u sektorskim radnim grupama. Tom prilikom, jedino je sektor *Životna sredina i klimatska akcija* ostao bez zainteresovanih predstavnika civilnog društva.

2.4.4 Regionalni stambeni program

Za potrebe realizacije Regionalnog stambenog programa (*Regional Housing Programme*) u Crnoj Gori, posredstvom kojeg je predviđeno obezbjeđenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 Roma i interno raseljenih lica (1.177 domaćinstava), iz godišnjeg akcijskog programa Ipe za Crnu Goru za 2014. opredijeljeno je 1.500.000 eura.

2.5 IPA 2015

Tokom 2015. otpočet je proces programiranja godišnjeg akcijskog programa Ipe za 2015, u intezivnoj komunikaciji s Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, Evropskom komisijom i sektorskim radnim grupama zaduženim za programiranje u relevantnim sektorima.

Nakon sagledavanja strateških dokumenata Crne Gore i Evropske komisije i prioriteta crnogorskih institucija u pojedinim sektorima, a naročito potreba koje proističu iz procesa pregovora za članstvo u Evropskoj uniji, dogovoreno je da iz nacionalnog programa Ipe za 2015. budu podržane sljedeće akcije:

- U okviru sektora **Demokratija i upravljanje**, predložena su dva akcijska dokumenta čija vrijednost, uz standardno izdvajanje sredstava za Instrument za podršku civilnom društvu, iznosi **5,55 miliona eura**:
 1. Instrument za podršku evropskoj integraciji – 2,5 miliona eura,
 2. Podrška učešću u programima i agencijama Unije – 1,8 miliona eura,
 3. Instrument za podršku civilnom društvu – 1,25 miliona eura.
- U okviru sektora **Vladavina prava i temeljna prava**, predložena su dva akcijska dokumenta ukupne vrijednosti **21 milion eura**:
 1. Direktna budžetska podrška za implementaciju Strategije integrisanog upravljanja granicom – 20 miliona eura za vremenski period od 3 godine, s tim što će cjelokupni iznos biti izdvojen iz programa Ipe 2015,
 2. Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i drugih ugroženih grupa – 1 milion eura.
- U sektoru **Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike** pripremljen je Sektorski operativni program za period 2015-2017 (SOP). Glavni cilj SOP-a je osiguranje razvijenog i kohezivnog društva, kroz obezbjeđenje boljih uslova za podizanje nivoa

zapošljivosti stanovništva, unapređenje kvaliteta formalnog i neformalnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja, uz socijalnu inkluziju osoba u nepovoljnom položaju i smanjenje rizika od siromaštva. Ukupan predloženi budžet SOP-a iznosi 18 miliona eura, od čega će **5 miliona eura** biti izdvojeno iz programa Ipe 2015).

- Za sektor **Poljoprivreda i ruralni razvoj** Generalna direkcija EK za poljoprivredu i ruralni razvoj će iz svog budžeta direktno izdvojiti **5 miliona eura**, koji će biti namijenjeni sprovođenju Iparda II u Crnoj Gori i mjera Programa za Ipard II.

U skladu sa okvirnim budžetom datim u Indikativnom strategijskom dokumentu Crne Gore za 2014-2020, ukupan iznos sredstava opredijeljenih za Ipu 2015 iznosi **36,55 miliona eura**.

Očekuje se da u narednom periodu Odbor Evropske komisije za Ipu i formalno odobri Godišnji akcijski program Ipe za Crnu Goru za 2015, nakon čega će uslijediti i njegovo usvajanje od strane Evropske komisije u vidu odgovarajuće odluke.

2.5.1 Višekorisnički program Ipe

U okviru procesa programiranja Višekorisničke Ipe, Evropska komisija je 6. II 2015. dostavila nacрте akcijskih dokumenata za Višekorisnički program Ipe 2015, a MVPEI je koordiniralo pribavljanje mišljenja i komentara resornih ministarstva i dostavilo ih Komisiji u predviđenom roku. Evropska komisija je 20. VII 2015. usvojila Višekorisnički program Ipe 2015 koji sadrži 15 akcijskih dokumenata ukupne vrijednosti 122.555.000 eura. U okviru ovog programa, za horizontalnu podršku će biti izdvojeno 57,7 miliona eura, za regionalne strukture i mreže 16,75 miliona eura i za regionalnu investicijsku podršku 48,1 miliona eura.

Takođe, Evropska komisija je 21. V 2015. dostavila nacrt prioriternih oblasti podrške za Višekorisnički program Ipe 2016, a MVPEI je koordiniralo pribavljanje mišljenja resornih ministarstava na ovaj predlog. U narednom periodu predstoji nastavak procesa programiranja, odnosno priprema akcijskih dokumenta od strane EK.

U okviru inicijative koju je predvodila Crna Gora, a koja je bila usmjerena na unapređenje procesa programiranja i nadgledanja sprovođenja projekata Višekorisničke Ipe, predstavnicima Evropske komisije je na redovnom polugodišnjem koordinativnom sastanku Višekorisničke Ipe, koji je održan u 4-5. VI 2015. u Prištini, uručena Zajednička izjava podržana od svih država korisnica instrumenta. Kao posljedica Zajedničke izjave, na narednom koordinativnom sastanku koji je održan 20-21. X 2015. u Briselu, Komisija je uvažila preporuke i predvidjela značajnije uključivanje nacionalnih koordinatora za Ipu u proces programiranja i sprovođenja akcija iz Višekorisničke Ipe.

2.5.2 Zapadnobalkanski investicijski okvir

Tokom 2015. nastavljeno je ili započeto sprovođenje **šest (6) nacionalnih projekata** koji se finansiraju sredstvima Zapadnobalkanskog investicijskog okvira (ZIO) za koje je EU opredijelila 3,68 miliona eura. Projekti imaju za cilj pripremu projektne dokumentacije za sprovođenje sljedećih projekata ukupne vrijednosti od oko 133 miliona eura:

1. *Toplifikacija opštine Kolašin na bazi biomase, vrijednosti 300.000 eura;*
2. *Tehnička podrška projektima vezanim za otpadne vode i vodosnabdijevanje u Crnoj Gori, vrijednosti 700.000 eura;*
3. *Razvoj i širenje elektro-energetske mreže, vrijednosti 600.000 eura;*
4. *Master plan razvoja gasovoda, vrijednosti 550.000 eura;*
5. *Unapređenje željezničke pruge Bar – Vrbnica, vrijednosti 1.000.000 eura;*
6. *Priprema za izgradnju prioriternih obilaznica na crnogorskom primorju, vrijednosti 500.000 eura.*

U Rimu je 16. VI 2015. održan XII sastanak Upravnog odbora ZIO, koji je bio posvećen razmatranju napretka regionalnih inicijativa u oblasti transporta i energetike i odobravanju projektnih predloga koji su predloženi u okviru XIII poziva za dostavljanje projekata i priprema za XIV poziv u okviru ovog instrumenta.

Crnoj Gori je u okviru XIII poziva za dostavljanje predloga projekata pozitivno ocijenjen i odobren projekat *Specijalna inspekcija tunela na željezničkoj liniji Bar-Vrbnica s predlogom mjera sanacije* za čije će sprovođenje EU izdvojiti **2,5 miliona eura**.

Buduću da je Evropska komisija sredinom 2014. predložila državama korisnicama novi metodološki pristup za funkcionisanje ZIO u narednom periodu, tokom 2015. nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju strukture za sprovođenje novog pristupa. Jedna od najznačajnijih novina koju je Evropska komisija predložila je formiranje strukture za prioritizaciju investicijskih projekata na nacionalnom nivou, tj. uspostavljanje **Nacionalne investicione komisije**. Cilj formiranja ovog tijela je prije svega definisanje jedinstvene liste prioriternih infrastrukturnih projekata (*Single Project Pipeline*) na nivou države, koji će kasnije biti predmet nacionalnog finansiranja, finansijske podrške EU, međunarodnih finansijskih institucija i ostalih donatora.

U skladu s definisanom dinamikom, MVPEI je sačinilo i usaglasilo predlog Odluke o obrazovanju Nacionalne investicione komisije koji je Vlada usvojila 19. II 2015 (Službeni list CG br. 17/15). Nacionalnom investicionom komisijom predsjedava predsjednik Vlade, a čine je potpredsjednici Vlade, ministar finansija, glavni pregovarač i nacionalni koordinator za regionalne projekte. U skladu s Odlukom, sve administrativno-tehničke poslove za potrebe NIK-a obavlja Sekretarijat za razvojne projekte, koji je od stupanja Odluke na snagu u potpunosti preuzeo dalju koordinaciju aktivnosti u vezi s radom NIK-a i pripremom jedinstvene liste prioriternih infrastrukturnih projekata.

Novi metodološki pristup ZIO podrazumijeva podršku sprovođenju regionalnih infrastrukturnih projekata iz oblasti saobraćaja i energetike, čije finansiranje se promoviše u kontekstu Berlinskog procesa. U okviru poziva za dodjelu sredstava za podršku infrastrukturnim projektima za 2015, Crna Gora je predložila dva projekta s ukupnim iznosom bespovratne podrške EU od 45 miliona eura i isti su odobreni od strane Evropske komisije i predstavljeni na Bečkom samitu u avgustu 2015:

1. *Interkonekcija prenosnih sistema Crne Gore, Srbije i Bosne i Hercegovine 400kV dalekovodom* (ukupna vrijednost projekta 127 miliona eura, od čega grant EU 25 miliona eura);
2. *Signalizacija i rekonstrukcija mostova na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica* (ukupna vrijednost projekta 40 miliona eura, od čega grant EU 20 miliona eura).

Prije zvaničnog kadidovanja, projekti su odobreni na sjednici Nacionalne investicione komisije koja je održana 24. VII 2015.

2.8 Programi regionalne i teritorijalne saradnje

U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora će učestvovati u devet prekograničnih i transnacionalnih programa:

- četiri bilateralna programa (Bosna i Hercegovina-Crna Gora, Crna Gora-Albanija, Crna Gora-Kosovo i Srbija-Crna Gora);
- dva trilateralna programa (Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora i Italija-Albanija-Crna Gora);
- tri transnacionalna programa (Dunavski, Mediteranski i Jadransko-jonski program).

Konačne verzije Operativnih programskih dokumenata za programe sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom i Srbijom su usvojene od strane EK 10. XII 2014, dok je konačna verzija Operativnog programskog dokumenta za program sa Kosovom usvojena od strane EK 11. XII 2014. Kada su u pitanju transnacionalni programi, Mediteranski program je usvojen 4. VI 2015, Dunavski program 20. VIII 2015, Jadransko-jonski program 20. X 2015, dok se usvajanje trilateralnih programa očekuje do kraja novembra 2015.

Prvi poziv za modularne projekte u okviru **Mediteranskog programa** je objavljen 1. IX 2015. s rokom za podnošenje projektnih predloga do 3. XI 2015, dok je za **horizontalne projekte** otvoren od 10. XI 2015. do 11. I 2016. **Prvi poziv** za dostavljanje predloga projekata u okviru **Dunavskog programa** je objavljen 23. IX 2015. s rokom za dostavljanje predloga 3. XI 2015. Kada je u pitanju **Jadransko-jonski program**, prvi poziv za dostavljanje predloga projekata se očekuje tokom prvog kvartala 2016. Prvi pozivi za dostavljanje predloga projekata u okviru bilateralnih i trilateralnih programa se očekuju u prvoj polovini 2016.

U cilju informisanja potencijalnih korisnika i predstavljanja mogućnosti finansiranja u okviru programa prekogranične saradnje u Ipi II 2014-2020, MVPEI je tokom jula i septembra 2015. organizovalo niz informativnih sesija u sljedećim crnogorskim opštinama: Berane, Plav, Bijelo Polje, Kolašin, Žabljak, Nikšić, Podgorica i Herceg Novi. Na pomenutim događajima predstavljeni su ciljevi, tematski prioriteti, programske teritorije i finansijska sredstva za devet programa u kojima Crna Gora učestvuje u finansijskoj perspektivi IPA II. Takođe, objavljena je i brošura koja sadrži sve značajne podatke u vezi s pomenutim programima a u cilju predstavljanja mogućnosti za finansiranje.